

TOWARZYSTWO OPIEKI NAD ZABYTKAMI

SOCIETY FOR THE PRESERVATION OF HISTORICAL MONUMENTS

Warszawa, 20.06.2013 r.

Kancelaria

Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej

W odpowiedzi na zaproszenie o udziału w konsultacjach społecznych projektu ustawy o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu przedkładamy swoje uwagi i opinie.

Zapoznając się z projektowanymi zmianami szeregu ustaw w związku z projektowanym wprowadzeniem ustawy o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu, odnosi się nieodparte wrażenie, że projekt ustawy skupia się na modyfikacji systemu ochrony przyrody, z epizodycznym (często bardzo rażącym „doklejeniem” bez integracji z całością) dołożeniem elementów ochrony i opieki nad zabytkami. Jednocześnie dewaluacja roli wojewódzkich konserwatorów zabytków w zakresie kształtowania krajobrazu kulturowego, wynikająca z przedstawionego projektu ustawy, jest bardzo niepokojącą propozycją. Czasem wręcz prowadzi to do zapisów kolidujących z obecnymi przepisami z ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Już dziś właściciel zabytku o charakterze obszarowym niejednokrotnie stoi przed dylematem, które zalecenia ma stosować – konserwatora przyrody, czy konserwatora zabytków. Wobec braku spójnego uregulowania zasad ochrony i ścisłej współpracy w tym zakresie odpowiednich służb np. obiekt na terenie parku krajobrazowego, który jest wpisany do rejestru zabytków będzie podlegał dwóm odrębnym regulacjom prawnym.

W publikacji *O zabytkach. Opieka-ochrona-konserwacja*, wydanej przez TOnZ, Warszawa 2005 r. profesor Krystyna Pawłowska w artykule *Ochrona krajobrazu kulturowego* zwraca uwagę m.in.: „Przeszkodą utrudniającą realizację potrzeb ochrony krajobrazu kulturowego jest wciąż niedający się przewyciężyć resortowy podział na ochronę przyrody i ochronę zabytków”. W tą dwoistość nadzoru wprowadza się jeszcze trzecią instytucję, która ma przygotowywać audyty krajobrazowe. Brak w projektowanej ustawie delegacji do wydania stosownych rozporządzeń, do których urząd marszałkowski byłby zobowiązany stosować się. Brakuje również obowiązku sporządzania w ramach audytu tzw. studium wartości kulturowych, stanowiącego merytoryczne uzasadnienie dla wprowadzania określonych

zakazów i ograniczeń, ze względu na potrzeby ochrony zabytków. Natomiast w projekcie ustawy w odniesieniu do urbanistycznych zasad ochrony krajobrazu, jak i zasad i warunków sytuowania obiektów małej architektury, na etapie ustalania wytycznych we wskazanych aktach prawa miejscowego wymagane będzie jedynie zasięgnięcie opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków. W konsekwencji wojewódzki konserwator zabytków będzie miał bardzo iluzoryczny wpływ na treść tych dokumentów.

W ten sposób późniejsze działania w zakresie planowania przestrzennego, jak i wydawania zezwoleń na zabudowę, będą musiały odnosić do wszelkich obwarowań zawartych w dokumencie przyjętym bez potrzebnych, a wręcz koniecznych przygotowań analitycznych odnośnie zarówno środowiska przyrodniczego, jak i kulturowego. Przy generalnym problemie różnorodności i odmienności form i sposobów ochrony dziedzictwa kulturowego w odniesieniu do ochrony przyrody, proponowane zmiany niestety nie podejmują działań niwelowania tych problemów. Rezygnacja, z wykorzystania profesjonalnych instytucji dla opracowania urbanistycznych zasad ochrony krajobrazu, w którym mogą być obiekty wpisane do rejestru zabytków, ograniczając ich współstanowienie do wydawania niezobowiązujących opinii, może powodować w przyszłości wiele rozbieżności z działaniami podejmowanymi zgodnie np. z ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami:

Art. 36.1. Pozwolenie wojewódzkiego konserwatora zabytków wymaga:

- 1) prowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru;
- 2) wykonywanie robót budowlanych w otoczeniu zabytku;
- 3) ...

Jako przykład, jak potrzebna jest głęboka analiza, przed uchwalaniem ram zagospodarowania przestrzennego, można przytoczyć dylematy w wielu miastach. Aktualnie toczy się wiele dyskusji w zakresie podejmowanych działań restauratorskich. Praktyka wykazuje, że konieczne jest przeprowadzenie szeregu analiz historycznych, kulturowych, czy wręcz lokalnych zwyczajów czy tradycji, aby właściwie dobrać np. kolorystykę elewacji czy stolarki okiennej. Pominięcie całego aspektu przygotowania badawczego przed opracowaniem warunków i ograniczeń w odniesieniu do urbanistycznych zasad ochrony przestrzeni, może skutkować znaczącą jej degradacją. Jeżeli w gestii samorządów zostaje decyzja np. o kolorystyce dachów, może to prowadzić do zauważalnego już dziś fatalnego wizerunku panoram miast czy znaczących obiektów historycznych pokrytych jednolitą, bardzo „sztuczną” pomarańczową dachówką, niweczącą wysiłek konserwatorów tego obiektu. Podobnie się ma sytuacja w doborze kolorystyki elewacji (czy tylko jej fragmentów) np. w obszarach starówek wielu miast.

Chciałbym zwrócić uwagę na jeszcze jedno ważne zagadnienie. Bardzo niepokojące jest pominięcie organizacji zajmujących się opieką nad zabytkami oraz właścicieli tych obiektów w konsultacjach lokalnych warunków tworzenia i ochrony parków krajobrazowych.

Europejska Konwencja Krajobrazowa, podnosi zagadnienie edukacji i partycypacji społecznej wskazując, że konieczne są działania na rzecz podnoszenia świadomości w zakresie wartości krajobrazów, ich roli i wprowadzanych w nich zmian. Nie trzeba tłumaczyć, że najlepszym systemem ochrony dziedzictwa kulturowego jest świadomość jego wartości. Jeżeli nie będą prowadzone działania edukacyjne i szeroko rozumiane konsultacje społeczne, aby park krajobrazowy stał się świadomym dążeniem tak mieszkańców, jak i reprezentujących ich organów samorządowych, system kadencyjności politycznych władz będzie prowadził do realizacji celów medialnych w krótkiej perspektywie, bez dbałości o wartości krajobrazowe, które będą oceniane ...
dopiero przy następnych audytach.

Jeszcze kilka uwag do tekstu projektu ustawy.

Ad. art. 3 odnoszącego się do zmian w ustawie z dnia 21 marca 1985 roku o drogach publicznych. Dot. to również m.in. zapisu w art. 9 pkt 11)

Coraz powszechniej stosowane są znaki informujące o zabytkach w okolicy, czy wręcz wskazywanie kierunku i odległości do ważnych zabytków czy obiektów kultury. Brak wyszczególnienia tego typu informacji, może spowodować komercyjne ich traktowanie, a w konsekwencji zaprzestanie umieszczania tego typu informacji.

Ad. art. 9 odnoszącego się do zmian w ustawie z dnia 16 kwietnia 2004 roku o ochronie przyrody Pkt. 16)

Bardzo niewspółmierne zasady współpracy z instytucjami ochrony przyrody, a służbami ochrony zabytków. Pamiętając o organizacjach ekologicznych, pomija się współdziałanie w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego z organizacjami pozarządowymi jak i osobami (i podmiotami prawnymi) sprawującymi opiekę nad zabytkami na obszarze parku krajobrazowego.

Łącząc wyrazy szacunku

Wiesław Kaczmarek

Prezes

Towarzystwa Opieki nad Zabytkami